

Eesti riigikeel 100 ja eesti keele aasta 2019

Jüri Valge

Eesti keel sai riigikeele staatuse 4. 06. 1919, kui Asutav Kogu võttis vastu dokumendi „Eesti Vabariigi valitsemise ajutine kord“. Järgnesid paljud teised eesti keele tähtsust kinnitavad õigusaktid, mh põhiseadus (1920).

Paarkümmend aastat läksid asjad eesti keelega ülesmäge – nii otsese kui ka kaudse mõju tõttu, mida keele riiklik esmaseisund kaasa tõi. Arenes uurimine (eestikeelseks muudetud ülikoolis loodi eesti keelt ja sugulaskeeli käsitlevad professorid, asutati Emakeele Selts ning algatati murdekogumiskampaania), keelekorraldus tagas eesti keele arenduse staatusele vastavaks kultuurkeeleks, avalik keeleruum muutus eestikeelseks, k.a nimekasutuse poolest, võeti vastu keeleseadus (1934).

Probleeme aga oli ning seetõttu esitasid kaks eesti keelega tegelemise suurkuju – Johannes Voldemar Veski (1935) ja Arnold Kask (1936) – idee korraldada eesti keele propageerimise aasta. Siis selle idee realiseerimiseni ei jõutud, enne tuli järgnevate okupatsioonide põhjustatud tagasilöökk mitmete keeleinimeste repressioonide, paljude tippteadlaste välismaale lahkumise ning eesti keele kasutusvaldkondade piiramise näol.

Emakeelearmastus suudeti siiski alles hoida ning see lahvatas võimsaks rahvaliidumiseks 1980ndate aastate lõpul. 7. 12. 1988 sai eesti keelest taas riigikeel, järgmise aasta alul jõustus ENSV keeleseadus. Taasiseseisvunud Eestis on vastu võetud keeleseaduse 2 redaktsiooni (1995 ja 2011) ning 2 riiklikku eesti keele arengukava (2004, 2010), koostatakse Eesti keelepoliitika aluseid.

Teostamisel on 1930ndate aastate idee eesti keele propageerimise aastast. 2019. a on kuulutatud üleriigiliseks eesti keele aastaks ning 9.novembril 2016 moodustas haridus- ja teadusminister oma käskkirjaga selle korraldustoimkonna. Igaüks aasta 12 kuust on seostatud mingi kindla temaga (nt jaanuar – kirjandus, veebruar – keeleteametamine ja selge keel, aprill – keeleteadus, mai – oskuskeel, september – keeleõpe ja tõlkimine, november – eestikeelne teadus ja keeletehnoloogia, detsember – eestikeelne haridus). Juuni on eesti keele staatuse ja maine kuu ning selle raames toimub 8. kuni 15. juunini Tartu gümnaasiumide Riia-Tartu keeleretk.